

CONCEPT
privind viziunea de dezvoltare a SA „Moldovagaz” în contextul actual regional și
măsurile recomandate a fi întreprinse întru asigurarea securității
aprovizionării cu gaze naturale a Republicii Moldova

1. Considerațiuni generale:

- SA „Moldovagaz” în arhitectura sa corporativă actuală a fost creată în anul 1999 drept măsură de reacție la criza energetică sistemică pe care o traversa Republica Moldova în partea a 2-a a anilor 90 ai secolului trecut;
- în limbaj juridic actual, prin prisma legislației în vigoare a Republicii Moldova în domeniul gazelor naturale, SA „Moldovagaz” este o întreprindere de gaze naturale integrată pe verticală, deoarece prin anumite conexiuni juridice, stabilite în actele de constituire și documentele corporative interne, în cadrul grupului de companii afiliate SA „Moldovagaz” până în luna septembrie 2023 erau desfășurate sub egida unui singur centru de control activitățile de bază pe piața gazelor naturale din Republica Moldova: transportarea, distribuția și furnizarea gazelor naturale;¹
- reieșind din structura acționariatului SA „Moldovagaz”² și în conformitate cu Statutul său compania este administrată prin consens de principalii acționari: SAP „Gazprom” și Agenția Proprietății Publice din Republica Moldova. Totodată, reprezentanții părții moldovenești în organele de conducere sunt desemnați de ministerul de ramură din Republica Moldova (în prezent – Ministerul energiei);
- conform normelor statutare, deciziile organelor de conducere (Adunarea generală a acționarilor, Consiliul de Observatori și Consiliul de Administrație), conform competențelor stabilite, pot fi adoptate cu prezența unui cворum și cu un număr de voturi care, în mod cert, nu pot neglija poziția părții moldovenești, fapt demonstrat de practica corporativă în ultimii ani;
- în acest context, expresia precum că: *„Moldovagaz este subsidiara Gazprom-ului în Republica Moldova”* promovată în spațiul public relativ recent, nu este corectă nici din punct de vedere juridic (la nivel de definiție), nici din punct de vedere corporativ, deoarece SAP „Gazprom” nu poate adopta unilateral careva decizii în cadrul SA „Moldovagaz”;
- respectiv, Ministerului energiei îi revine un rol important în administrarea companiei SA „Moldovagaz”, care la moment este un element important în asigurarea securității energetice a statului;
- în acest context poziția Ministerului energiei de a susține inițiativa reprezentanților societății civile și a organiza un concurs pentru desemnarea reprezentanților săi în componența Consiliului de Administrație al SA „Moldovagaz” reprezintă o dovadă a deschiderii și transparenței în procesul decizional.

¹ Prin Hotărârea ANRE nr.572/2023 SRL „Moldovatransgaz” i-a fost retrasă licența pentru activitatea de transportare a gazelor naturale.

² – SAP „Gazprom” – 50 % din acțiuni;

– Guvernul Republicii Moldova (prin intermediul APP) – 35,33 % din acțiuni;

– Organul de administrare a proprietății Transnistriei – 13,44 % din acțiuni (transmise SAP „Gazprom” în administrare fiduciară);

– alte persoane fizice și juridice – 1,23 % din acțiuni.

2. Diagnostic:

- formarea unei viziuni de dezvoltare a oricărui proces sau entitate este în strânsă dependență de datele inițiale sau, altfel spus, de starea de lucruri existentă la un anumit moment într-un anumit loc;
- identificarea reală, obiectivă și adecvată a circumstanțelor de fapt, reprezintă acel punct de pornire pentru elaborarea unui set de măsuri în vederea redresării situației în orice domeniu, fără un astfel de „diagnostic” este foarte greu de stabilit o „rețetă” adecvată și eficientă;
- de la crearea SA „Moldovagaz” autoritățile abilitate ale statului, deși în diferite perioade s-au confruntat de mai multe ori cu situații de criză (de diferită intensitate), din anumite motive, nu s-au preocupat de analiza cauzelor ce au dus la apariția acestora sau le-au neglijat;
- numai o parte din societatea civilă în toată această perioadă aborda, în măsura posibilităților, problematica legată de domeniul gazelor, însă, de cele mai multe ori fără a fi auziți;
- situația s-a schimbat radical după luna august 2021 când autoritățile abilitate ale statului au inițiat:
 - *Auditul conformității asupra cheltuielilor și investițiilor capitale la întreprinderile de gaze naturale cărora le-au fost impuse obligații de serviciu public, precum și la întreprinderile înrudite, astfel cum sunt definite în Legea nr.108/2016 cu privire la gazele naturale, inclusiv la cele deținute indirect, realizat de Curtea de Conturi a Republicii Moldova.*
 - *Auditul financiar și juridic al datoriei SA „Moldovagaz” față de SAP „Gazprom” și SRL „Factoring Finance” pentru gazele naturale furnizate consumatorilor de pe malul drept al Nistrului, efectuat de companiile Wikborg Rein Advokatfirma AS și Forensic Risk Alliance LLC.*
- fără a repeta concluziile formulate în rapoartele respective, este de menționat că problemele cu care se confruntă SA „Moldovagaz” până la momentul de față își au originea încă de la crearea predecesorilor săi la începutul anilor 90 ai secolului trecut și nefiind soluționate la momentul fondării SA „Moldovagaz” în 1999, au determinat o reacție în lanț;
- chiar dacă unele constatări și concluzii expuse în rapoartele menționate mai sus sunt, cel puțin, discutabile, ele nu afectează în totalitate rolul pozitiv al acestor exerciții, în rezultatul cărora s-a creat o viziune asupra problematicii din sectorul gazelor naturale, care în ultima perioadă a devenit un subiect de interes public.

3. Context:

- Republica Moldova este o piață mică de gaze cu un număr limitat de furnizori, cu acces la capacități transfrontaliere și puncte de conectare, în general, puternic dependente de importuri și fără capacități de stocare în țară;
- piața angro de gaze din Republica Moldova este la o etapă incipientă de formare;
- piața de vânzare cu amănuntul este puternic reglementată cu o obligație de serviciu public și un furnizor de ultimă opțiune care deservește marea majoritate a consumatorilor;

- liberalizarea efectivă a pieței gazelor în ultima perioadă are o anumită dinamică pozitivă, însă este la început de cale;
- până la finele anului 2021 SA „Moldovagaz” era principalul actor pe această piață și acționa ca importator de gaze naturale, furnizor angro, precum și furnizor de servicii universale și furnizor de ultimă opțiune;
- situația respectivă asigura într-o măsură oarecare o „zonă de confort” și o senzație de superioritate, ce nu predispunea la o analiză punctuală a problemelor existente;
- criza energetică care a fost declanșată începând cu luna noiembrie 2021 la nivel european, a atras după sine schimbarea paradigmei și a scos în evidență vulnerabilitatea și nivelul precar al securității energetice a țării;
- contextul geopolitic actual, inclusiv războiul din Ucraina a crescut exponențial riscurile de aprovizionare cu gaze naturale;
- datorită unor acțiuni energice, prompte și asumate ale autorităților, precum și sprijinului partenerilor de dezvoltare, faza acută a fost depășită, iar la moment se atestă o stabilizare;
- SA „Moldovagaz” a avut un rol pro activ și eficient în acest proces și a contribuit la redresarea situației, confirmând profesionalismul și dedicația oamenilor care activează în cadrul acestei companii;
- totodată, Republica Moldova a depus o cerere de aderare la UE în martie 2022, iar în iunie 2022 i s-a acordat statutul de țară candidată. UE a organizat prima sa conferință interguvernamentală cu Republica Moldova în iunie 2024;
- procesul de aderare presupune un efort semnificativ și pe dimensiunea energetică, implicit a gazelor naturale, ceea ce ar însemna finalizarea reformelor inițiate și ajustarea domeniului la standardele europene, proces, care în mod inevitabil se referă și la activitatea Grupului Moldovagaz;
- în acest context apare o întrebare firească: **În ce măsură SA „Moldovagaz” este pregătită să facă față noilor realități?**

4. Constatări:

- conform situațiilor financiare pentru perioada de gestiune finalizată la 31.03.2024, activele nete ale SA „Moldovagaz” au înregistrat o valoare negativă, iar situația dată persistă deja mai mult de 3 ani. Acest fapt poate atrage după sine niște consecințe juridice expres prevăzute de legislația în vigoare;
- conform Raportului auditului extern privind rezultatele auditului situațiilor financiare pentru anul 2023, se atestă imposibilitatea exprimării opiniei la câteva capitole, totodată fiind scoase în evidență unele aspecte problematice cum ar fi: valoarea investițiilor entități fiice, creanțe compromise și provizioanele pentru creanțele compromise, incertitudine semnificativă privind continuitatea activității societății;
- conform Raportului de audit realizat de Curtea de conturi în 2022 au fost identificate un șir de probleme: legate de constituirea SA „Moldovagaz” și a companiilor predecesoare ce au avut un impact direct asupra problematicei datoriilor față de SAP „Gazprom”, de regimul incert al patrimoniului companiei, precum și alte aspecte care au fost determinate de factorii respectivi;

- conform Raportului auditul financiar și juridic al datoriei SA „Moldovagaz” față de SAP „Gazprom”, au fost scoase în evidență unele aspecte care au generat poziții diametral opuse între acționarii principali ai companii referitor la problema acestor datorii;
- structura corporativă actuală a Grupului Moldovagaz constituită încă la momentul fondării, în 1999, practic, nu a suferit careva modificări pe parcursul a 25 ani, cu excepția unor intervenții „cosmetice”, „de fațadă”, dar această este deja desuetă și nu poate face față într-un mod eficient condițiilor de activitate într-un mediu concurențial;
- SA „Moldovagaz” nu a reușit (din motive ce nu au depins de managementul companiei) implementarea cerințelor Pachetului energetic III, care s-a exprimat prin retragerea licenței SRL „Moldovatrangaz” pentru activitatea de transportare a gazelor naturale. Deja la etapa actuală, în plin proces de certificare a SRL „Vestmoltrangaz” în Avizul Secretariatului comunității energetice nr.2/24 din 24.06.2024 sunt identificate noi situații problematice, care cer o reacție imediată, iar nesoluționarea acestora, poate atrage după sine retragerea licenței SA „Moldovagaz” pentru activitatea de furnizare;
- acestea sunt doar numai unele constatări, cele mai importante, care necesită o abordare sistematică, permanentă și responsabilă, prin elaborarea unor concepte și planuri de măsuri pe termen scurt, mediu și lung, necesare de a fi coordonate cu principalii acționari și Ministerul energiei, care desemnează reprezentanți în organele de conducere ale SA „Moldovagaz”;
- totodată, la momentul de față, ar fi oportun de a realiza și niște măsuri „tehnice”, dar cu un efect benefic în perspectivă.

5. Măsuri recomandate

- reieșind din specificul funcționării SA „Moldovagaz”, aspectul dat urmează a fi abordat într-o ipostază dublă:
 - în sens restrâns, nemijlocit pentru SA „Moldovagaz” ca persoană juridică distinctă, titular a licenței pentru furnizarea gazelor naturale;
 - în sens larg, pentru SA „Moldovagaz” în calitate de companie mamă în cadrul holdingului;
- în cadrul SA „Moldovagaz” ca entitate distinctă, la moment, o primă măsură recomandată ar fi reformarea structurii organizatorice. Structura actuală a fost stabilită încă în 2016, când SA „Moldovagaz” a preluat de la întreprinderile de distribuție activitatea de furnizare a gazelor naturale pe întreg teritoriul țării. În rezultatul modificărilor legislative ulterioare, un șir de funcții și competențe exercitate de SA „Moldovagaz” au fost atribuite companiilor de infrastructură din cadrul grupului, paralel, fiind stabilit principiul independenței activităților comerciale de activitățile de infrastructură. În acest sens, este necesară o revizuire a proceselor de business, identificarea necesarului cantitativ de funcții pentru asigurarea unei activități eficiente și excluderea funcțiilor care se dublează, fie au o oportunitate incertă. În condițiile liberalizării pieței de gaze și apariției unor furnizori alternativi, care realizează aceleași procese cu un număr

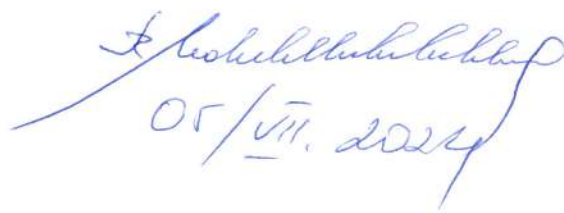
minim de funcții, un furnizor ca SA „Moldovagaz” cu o astfel de structură exagerată nu va face față concurenței. Dar chiar și în afară de aceasta, făcând abstracție de la sensibilitatea subiectului, la bază trebuie pus principiul atitudinii echitabile față de consumator, care nu trebuie să suporte prin tarif costuri nejustificate.

- la nivelul Grupului Moldovagaz, se impun unele măsuri privind eficientizarea guvernantei corporative. În acest sens ar fi oportun crearea unor comitete la nivelul Consiliului de Observatori (Comitet bugetar, Comitet de audit și altele, după caz), conform bunelor practici de guvernare corporativă, ceea ce ar stabili unei măsuri suplimentare de supraveghere a activității managementului. La moment membrii Consiliului de observatori, conform Regulamentului, primesc materialele (care, în unele cazuri, sunt extrem de voluminoase) cu 7 zile înainte de ședință, timp insuficient pentru o studiere calitativă a acestora. În cadrul acestor comitete ar putea fi delegați reprezentanți ai Ministerului energiei și/sau Agenției proprietății publice, fapt care ar asigura o interacțiune instituțională mai eficientă în procesul de realizare a scopurilor comune.
- de asemenea, la nivelul Grupului Moldovagaz se impune eficientizarea mecanismului de control corporativ asupra entităților afiliate (obiecte de investiții), în limitele legislației ce le asigură independența. Este necesară elaborarea unor criterii și cerințe clare, formalizate, care le-ar permite acestor entități să beneficieze de reguli transparente privind exercitarea limitelor competențelor sale.

În aceeași ordine de idei, este necesară o revizuire a procedurilor corporative privind examinarea rezultatelor activității entităților afiliate. Procedura actuală (așa numita Comisie de bilanț – din rusă «балансовая комиссия») este una arhaică și întrunește fragmentar cerințele legislației la acest capitol;

- totodată, în agenda de activitate a unui potențial candidat la funcția de membru al Consiliului de Administrație pentru următoarea perioadă de 3 ani trebuie să figureze identificarea unor soluții viabile și eficiente pentru soluționarea aspectelor reflectate la capitolul 4 (Constatări);
- atragerea în procesul de administrare a companiei a unor persoane din cadrul SA „Moldovagaz”, care dețin memorie instituțională, au experiența și nivelul necesar de expertiză asupra problemelor identificate, ar fi benefică pentru rezultatul final.

Radu Mandraburca

05/VII. 2024